

Μνήμων

Τόμ. 13 (1991)

ΑΡΧΕΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ-ΔΙΑΝΟΜΩΝ (Α.Υ.Ε.Δ.) (1945-1948)

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ

doi: [10.12681/mnimon.436](https://doi.org/10.12681/mnimon.436)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Κ., & ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ Γ. (1991). ΑΡΧΕΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ-ΔΙΑΝΟΜΩΝ (Α.Υ.Ε.Δ.) (1945-1948). *Μνήμων*, 13, 334-342. <https://doi.org/10.12681/mnimon.436>

μεταφοράς - Πιστοποιητικά Ισραηλιτών ξένης υπηκοότητας - Καταστροφή δελτίων άρτου Εβραίων - Καταστάσεις αρτοποιείων - Ιδιοκτήτες αλευρομύλων.

ΔΙΑΦΟΡΑ	200-204	Άδειες μεταφοράς - Μισθοδοτικές καταστάσεις - Έγγραφα γερμανικών αρχών - Βουλγαρική λίσσα Θεσσαλονίκης - Ονομαστικές καταστάσεις υπαλλήλων, εργατών, συνταξιούχων, στρατιωτών κ.ά. - Αμερικανοί υπήκοοι στη Θεσσαλονίκη - Αρτοδότηση Χωροφυλακής - Αγορανομικές διατάξεις.	1941-1944
---------	---------	--	-----------

ΑΡΧΕΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ-ΔΙΑΝΟΜΩΝ (Α.Υ.Ε.Δ.) (1945-1948)

Ι. Η ταξινόμηση του αρχείου

Το αρχείο της «Υπηρεσίας Εφοδιασμού-Διανομών» παραδόθηκε στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.) πιθανότατα από την Υπηρεσία Εμπορίου Θεσσαλονίκης στις 11-11-1967, περιλαμβάνοντας έγγραφα και βιβλία κατά βάση των ετών 1945-1954. Στο βιβλίο εισαγωγής του Ι.Α.Μ. το αρχείο αριθμήθηκε με αύξοντα αριθμό 25, αλλά τα στοιχεία που παρέχονται δεν είναι ακριβή. Ειδικότερα όσον αφορά τον τίτλο του αρχείου, φαίνεται ότι η παραδρομή οφείλεται στην παράδοσή του από την Υπηρεσία Εμπορίου Θεσσαλονίκης, στην οποία και είχε προφανώς καταλήξει μετά την κατάργηση των Υπηρεσιών Εφοδιασμού-Διανομών.

Η ταξινόμηση του αρχείου ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1989 και ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 1989 με μια διακοπή στο διάστημα των μηνών Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου 1988. Το αρχειακό υλικό ταξινομήθηκε θεματικά σε 70 μεγάλους φακέλλους και περιλαμβάνει συνολικά 310 υποφακέλλους χρονολογικά ταξινομημένους. Τμήμα του αρχειακού υλικού είχε ταξινομηθεί παλιότερα από τον Γιάννη Πασχαλίδη στο αρχείο της Αυτόνομης Υπηρεσίας Επισιτισμού Μακεδονίας (Α.Υ.Ε.Μ.) από το οποίο όμως διαχωρίστηκε ως ανεξάρτητο υλικό κατά τη νέα ταξινόμηση.

Το βασικότερο τμήμα του αρχείου περιλαμβάνει τους φακέλλους:

α) της Υπηρεσίας Εφοδιασμού-Διανομών Ε' Διαμερίσματος (φάκελλοι 1-32 χρονολογία 1945-1948) και

β) της Υπηρεσίας Εφοδιασμού-Διανομών Β' Διαμερίσματος (φάκελλοι 33-54, χρονολογία 1948-1954).

Οι εν λόγω «Υπηρεσίες Εφοδιασμού-Διανομών» αποτελούν η μια συνέχεια της άλλης και γεωγραφικά καλύπτουν τόσο την περιοχή Θεσσαλονίκης όσο και της Κεντροδυτικής Μακεδονίας γενικότερα. Οι τελευταίοι δεκαέξι φάκελλοι περιλαμβάνουν υλικό που δεν έγινε δυνατό να ταξινομηθεί σε κάποια από τις δύο παραπάνω κατηγορίες. Παρ' όλα αυτά, το υλικό αυτό ανήκε στην υπηρεσία που είχε έδρα τη Θεσσαλονίκη και αποτελούσε προφανώς υλικό εισαγωγής. Οι φάκελλοι 55-57 περιλαμβάνουν έγγραφα του Ζ' Κέντρου Διανομών (με αρμοδιότητες που επεκτείνονταν στο χώρο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και με έδρα την Καβάλα), οι φάκελλοι 58-62 περιέχουν έγγραφα των Υπουργείων Εφοδιασμού και Εμπορίου (κυρίως αγορανομικές διατάξεις), οι φάκελλοι 63-65 περιλαμβάνουν υλικό που εκδόθηκε από το Ταμείο Λαϊκών Αγορών της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας (το υλικό του φ. 63 ειδικά, χρονολογείται πολύ πρώιμα για τα δεδομένα του αρχείου, στα 1938-1942, και δεν αποκλείεται να σχετίζεται περισσότερο με το αρχείο της «Αυτόνομης Υπηρεσίας Επισιτισμού Μακεδονίας»). Τέλος οι φάκελλοι 66-70 περιλαμβάνουν υλικό της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης, της ΟΥΝΡΑ, της Νομαρχίας και του Γραφείου Εφοδιασμού Ξάνθης, της Διανομής Ιματισμού Υπαλλήλων, της Επιτροπής Ελλειμμάτων και Αλλοιωμένων, του Διεθνούς Κομιτάτου Ερυθρού Σταυρού (Δ.Κ.Ε.Σ.) και των Αποθηκών. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι και για το αρχείο αυτό ισχύει ο χρόνος της πεντηκονταετίας για την απόδοσή του στο κοινό.

II. Διάρθρωση, Οργάνωση, Λειτουργία, Αρμοδιότητες, Εξέλιξη της Υπηρεσίας

Το πρώτο βήμα για τη σύσταση της «Υπηρεσίας Εφοδιασμού και Διανομών» γίνεται με την έκδοση στις 5-5-1945 του Α.Ν. 312 «περί διοικήσεως και διαχειρίσεως των εκ του εξωτερικού εφοδίων», με τον οποίο συνίσταται «Ανώτατη Επιτροπή Εφοδιασμού» της χώρας (διυπουργικό όργανο με πρόεδρο τον εκάστοτε πρωθυπουργό)¹ και «Συμβούλιο Εφοδιασμού» στο Υπουργείο Εφοδιασμού, με πρόεδρο τον εκάστοτε υπουργό². Τέλος για τη διευκόλυνση των διανομών και τη διενέργεια του επισιτισμού, με απόφαση του Υπουργού Εφοδιασμού η χώρα χωρίστηκε σε διαμερίσματα, καθένα από τα οποία επρόκειτο να περιλάβει αρκετούς νομούς ή τμήματα νομών. Το έργο διανομής ορίστηκε να ασκεί η «Επιτροπή Γενικών Διανομών Διαμερίσματος» με αρμοδιότητα εντός των ορίων του Διαμερίσματος. Πρόεδρος της επιτροπής ορίστηκε ο Γενικός Διευθυντής ή ο Νομάρχης που έδρευε στην έδρα της. Μέλη της: α) ο προϊστάμενος του Γραφείου Εφοδιασμού, β) αντιπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών (οριζόμενος από τον πρόεδρο), γ) αντιπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας (οριζόμενος επίσης από τον πρόεδρο), δ) αντιπρόσωπος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (ή αν δεν υπήρχε αντιπρόσωπος, του Εμπορικού Συλλόγου της περιφέρειας), ε) τρεις πολίτες ως μέλη, κατά τη κρίση του προέδρου³.

Ο πρόεδρος της Επιτροπής με τον προϊστάμενο του Γραφείου Εφοδιασμού, τον αντιπρόσωπο του Υπουργού Οικονομικών και έναν από τους ιδιώτες-μέλη, αποτελούσαν την εκτελεστική επιτροπή η οποία διαχειριζόταν τα είδη προς διανομή, διενεργούσε

1. Α.Ν. 312/5-5-1945, αρ. 2 § 1-3.

2. ό.π., αρ. 3, § 1-3.

3. ό.π., αρ. 8, § 1-3.

τις αναγκαίες δαπάνες για την εκτέλεση των διανομών κ.λ.π.⁴

Η Επιτροπή Γενικών Διανομών που κάλυπτε το χώρο της Κεντρικής Μακεδονίας με έδρα τη Θεσσαλονίκη, διοικούσε το Ε' Διαμέρισμα Εφοδιασμού και Διανομών. Στο Διαμέρισμα αυτό υπάγονται και αρκετά επαρχιακά κέντρα διανομής, σύμφωνα άλλωστε και με τις διατάξεις του Α.Ν. 312/45⁵, με στόχο την διευκόλυνση του έργου της διανομής και την εύρυθμη λειτουργία. Η «Υπηρεσία Εφοδιασμού και Διανομών Ε' Διαμερίσματος» διαδέχθηκε την «Αυτόνομη Υπηρεσία Επισιτισμού Μακεδονίας» (Α.Υ.-Ε.Μ.) η οποία και εκτελούσε αντίστοιχο και ανάλογης σημασίας έργο κατά την περίοδο 1942-1945⁶. Στην Υπηρεσία μεταφέρθηκε, όπως όλα δείχνουν, και το προσωπικό της Α.Υ.Ε.Μ. που απολύθηκε μετά τη διάλυση της εν λόγω υπηρεσίας.

Λίγο μετά την δημιουργία της «Υπηρεσίας Εφοδιασμού και Διανομών Ε' Διαμερίσματος» εκδόθηκε και κοινοποιήθηκε στις 21-12-1945 απόφαση για την «ρύθμισιν και οργάνωσιν κατά τρόπον ενιαίον και συστηματικόν των του εφοδιασμού και της εκτέλεσεως των διανομών καθ' άπασαν την χώραν», απόφαση που περιλάμβανε τρία βασικά άρθρα⁷. Στο πρώτο άρθρο («Ορισμοί») προβλεπόταν η δημιουργία δώδεκα Διαμερισμάτων, στην έδρα του καθενός από τα οποία θα έδρευε η Επιτροπή Γενικών Διανομών (συντομογραφία: Υ.Ε.Δ.). Προβλέπονταν οι υποδιαιρέσεις σε «Υποεπιτροπές Διανομών» και στο εκτελεστικών αρμοδιοτήτων «Κέντρο Διανομής» (συντομογραφία: Κ.Δ.). Από τα τελευταία θα γινόταν η εξυπηρέτηση των «Κοινοτικών Επιτροπών» που έδρευαν φυσικά στις κοινότητες του Διαμερίσματος (συντομογραφία: Κ.Ε.)⁸. Στο δεύτερο άρθρο («Οργανική Διάθρωση») αναλύονταν τα περί της διαθρώσεως των υπηρεσιών (βλ. πίνακα Ι)⁹. Στο τρίτο άρθρο περιγράφονταν περιληπτικά οι αρμοδιότητες των υπηρεσιών, δηλαδή α) των Υ.Ε.Δ., β) των Υποεπιτροπών Διανομών, γ) των Υπηρεσιών Εφοδιασμού Διαμερίσματος, δ) των Κ.Δ.¹⁰ Με την έκδοση του «Διαχειριστικού και Λογιστικού Κανονισμού των εκ του Εξωτερικού Εφοδίων εις τας έδρας των Διαμερισμάτων και τα Κέντρα Διανομών» καθορίστηκαν οι ιδιαίτερα σημαντικές αρμοδιότητες και λειτουργίες της Υπηρεσίας περί παραλαβής, προώθησης, διανομής και είσπραξης των εφοδίων¹¹. Όσον αφορά στον αριθμό απασχολούμενων, κατάσταση «εμφαινίονσα τας Υπηρεσίας ως και το ασχολούμενον προσωπικόν παρ' εκάστη Υπηρεσία» που χρονολογείται στα τέλη του 1946, παρουσιάζει μια πολύπλοκα οργανωμένη (53 τμήματα) και

4. ό.π., αρ. 8, § 4.

5. ό.π., αρ. 8, § 6-7.

6. Βλ. Έκθεση «Αρχείου Αυτόνομης Υπηρεσίας Επισιτισμού Μακεδονίας (Α.Υ.Ε.Μ.)», στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

7. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1946/φ. 24/3, «Υπουργείο Εφοδιασμού - Γενική Διεύθυνση Δελτίων & Διανομών - απόφαση», 21 Δεκεμβρίου 1945, αρ. πρωτ. 74883.

8. ό.π.

9. ό.π.

10. ό.π.

11. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1945-48/φ. 32/1 «Επιτροπή Γενικών Διανομών Ε' Διαμερίσματος - Υπηρεσία Εφοδιασμού-Τμήμα Συντονισμού και Επιθεωρήσεως προς άπαντα τα τμήματα», 19 Ιουνίου 1946, αρ. πρωτ. 16036/01/3153 Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1946/φ. 24/3, ό.π.

πολυπρόσωπα επανδρωμένη Υπηρεσία, οι υπάλληλοι της οποίας φθάνουν τους 1199¹². Στις 15 Ιουλίου 1947 το ΙΒ' Διαμέρισμα που περιλάμβανε την περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας με έδρα την Κοζάνη, καταργήθηκε και συγχωνεύθηκε με το Ε' Διαμέρισμα, οι αρμοδιότητες του οποίου κατ' αυτό το τρόπο εκτάθηκαν σε όλο σχεδόν το χώρο της Μακεδονίας¹³.

Διαφοροποίηση στην διάρθρωση των επιμέρους τμημάτων της Υπηρεσίας παρουσιάζεται μέσα στο 1947: η σχετική απόφαση κοινοποιείται στις 20-10-1947¹⁴ (βλ. πίνακα II). Φαίνεται επίσης, ότι μέσα στο 1947 ο αριθμός απασχολούμενων από την Υπηρεσία είχε αυξηθεί σε βαθμό ασύμφορο για τη λειτουργία της: η κατάσταση αυτή οδήγησε στην απόλυση 135 υπαλλήλων απροταθέντων Ν. 312/45 και μη νομιμοποιηθέντων λόγω περιορισμού εργασιών¹⁵.

Στις αρχές του 1948 επήλθε τροποποίηση της οργάνωσης και λειτουργίας της Υπηρεσίας, τροποποίηση η οποία δεν επρόκειτο να έχει παρά βραχυπρόθεσμη μόνο ισχύ, αφού σύντομα την ακολούθησαν συνολικότερες αλλαγές¹⁶. Στην απόφαση αυτή πάντως επήλθαν νέες τροποποιήσεις τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου¹⁷. Την ίδια περίπου περίοδο τροποποιημένη παρουσιαζόταν και η διάρθρωση της Υπηρεσίας¹⁸ (βλ. πίνακα III).

Τον Μάρτιο του 1948 με το Ν.Δ. 666 (περί συστάσεως Υπουργείου Εφοδιασμού και Διανομών) στη θέση του μέχρι τότε Υπουργείου Εφοδιασμού δημιουργήθηκε το Υπουργείο Εφοδιασμού και Διανομών. Η αλλαγή αυτή οδήγησε, καθώς φαίνεται, σε γενικότερες αλλαγές στο διοικητικό σύστημα των υπηρεσιών που ασχολούνταν με τα επισιτιστικά ζητήματα. Έτσι, λίγους μήνες αργότερα, τον Σεπτέμβριο του 1948, εκδόθηκε ο Α.Ν. 786/1948, «περί οργανώσεως των Υπηρεσιών του Υπουργείου Εφοδιασμού και Διανομών»¹⁹. Η χώρα διαιρέθηκε εκ νέου σε δώδεκα τμήματα. Η Θεσσαλονίκη ορίστηκε έδρα του Β' Διαμερίσματος με αρμοδιότητες σε μια εκτεταμένη περιφέρεια που περιλάμβανε τους νομούς Θεσσαλονίκης, Πέλλης, Χαλκιδικής, Ημαθίας, Κιλκίς, Κοζάνης, Φλωρίνης, Καστοριάς και κατ' εξαίρεση την επαρχία Σιντικής του νομού Σερρών²⁰.

Σε αναλογία με την προηγούμενη οργάνωση προβλέπονταν «Περιφερειακές Υπηρεσίες Εφοδιασμού και Διανομών Νομών» με έδρα καθεμιάς, αντίστοιχα, στην πρωτεύουσα

12. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1946/φ. 7/1, «Κατάστασις αριθμητική εμφανίσεως της Υπηρεσίας ως και το ασχολούμενον προσωπικόν παρ' εκάστη υπηρεσία», 3 Δεκεμβρίου.

13. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1947-48/φ. 3/1, «Επιτροπή Γενικών Διανομών. Ε' Διαμερίσματος-Υπηρεσία Εφοδιασμού-Τμήμα Συντονισμού και Επιθεωρήσεως προς Επιτροπή Γενικών Διανομών ΙΒ' Διαμερίσματος-Υπηρεσία Εφοδιασμού, 3 Ιουλίου 1947, αρ. πρωτ. 46464.

14. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1946-48/φ. 1/2, «Γ.Δ.Β.Ε., Γενική Διεύθυνση Υπηρεσίας Εφοδιασμού-απόφαση», 29 Οκτωβρίου 1947.

15. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1946-48/φ 7/2, «Γ.Δ.Β.Ε. - Γραφείο Υπουργού-απόφαση», 28 Αυγούστου 1947, αρ. πρωτ. 4270.

16. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1947-48/φ. 2, «Γ.Δ.Β.Ε. Υπηρεσία Εφοδιασμού Ε' Διαμερίσματος-απόφαση», 22 Ιανουαρίου 1948, αρ. πρωτ. 5052.

17. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1946-48/φ. 1/2, ό.π.

18. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1946-48/φ. 7/2, ό.π.

19. Α.Ν. 786/23-9-1948.

20. ό.π., αρ. 6 § 2, αρ. 7 § 2.

σα του οικείου νομού²¹. Στην κεντρική υπηρεσία της Θεσσαλονίκης υπάγονταν και τα «Περιφερειακά Γραφεία Δελτίων και Διανομών»²², ενώ στους περιφερειακούς δήμους και κοινότητες έδρευαν οι «Δημοτικές» ή «Κοινοτικές» αντιστοίχως «Επιτροπές Διανομών» με αρμοδιότητες διανομών και επισιτισμού επί των οικείων δήμων ή κοινοτήτων. Οι επιτροπές αυτές αποτελούνταν α) από τον Δήμαρχο ή Πρόεδρο της Κοινότητας, β) από τον πρόεδρο του Γεωργικού Συνεταιρισμού, γ) από τον πρόεδρο της Εκκλησιαστικής Επιτροπής, δ) από τον πρόεδρο της Σχολικής Εφορίας, ε) από τον Διευθυντή του Δημοτικού Σχολείου²³.

Οι «Περιφερειακές Υπηρεσίες Εφοδιασμού και Διανομών Διαμερίσματος» αποτελούνταν από: α) τον Γενικό Διοικητή ή Νομάρχη ως πρόεδρο, β) τον προϊστάμενο της οικείας Υπηρεσίας Εφοδιασμού και Διανομών, γ) τον Διευθυντή της Γεωργικής Υπηρεσίας, δ) έναν οικονομικό υπάλληλο οριζόμενο από τον Γενικό Διοικητή, ε) τον Διευθυντή του υποκαταστήματος της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος, στ) έναν εκπρόσωπο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου, ζ) έναν εκπρόσωπο της οικείας Εκθέσεως Γεωργικών Συνεταιρισμών, η) έναν εκπρόσωπο των οικείων Καταναλωτικών Συνεταιρισμών²⁴. Σε άλλες διατάξεις περιγράφονταν τα περί προσωπικού και καθηκόντων²⁵.

Η διάρθρωση, η λειτουργία και οι αρμοδιότητες των επί μέρους τμημάτων και γραφείων ορίζονταν με τον «Κανονισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας του Β' Διαμερίσματος»²⁶. Σύμφωνα με αυτόν, η Υπηρεσία διαιρέθηκε σε πέντε βασικά τμήματα (βλ. πίνακα IV), των οποίων οι αρμοδιότητες περιγράφονταν εκτενώς στα άρθρα του Κανονισμού και αφορούσαν κυρίως: α) σε διοικητικές αρμοδιότητες («την εποπτεία, παρακολούθησιν και ενέργειαν επιθεωρήσεων δια την αρτίαν λειτουργίαν των Υπηρεσιών του Διαμερίσματος») για την εκτέλεση των διανομών, για την τήρηση βιβλίου ενεργουμένων επιθεωρήσεων και ελέγχων κ.λ.π. (Α' Τμήμα Γραμματείας), β) στην καθοδήγηση της αγορανομικής πολιτικής, παρακολούθησεως της παραγωγής, στην διάθεση και κίνηση των τροφίμων, στον έλεγχο της ποιότητας των αγαθών, στην άσκηση εποπτείας και ελέγχου επί των αλευρομύλων (Β' Τμήμα Ελέγχου και Επιθεωρήσεως), γ) στην κατάρτιση αναλυτικών καταστάσεων επισιτιζομένων, στην παρακολούθηση της αυξομειώσεως των δικαιούχων, στην τήρηση της δύναμης των ανταρτοπλήκτων, στην έκδοση δελτίων άρτου τροφίμων, ματισμού, στην προώθηση της παράδοσης διακίνησης και διανομής των εφοδίων (Γ' Τμήμα Δελτίων και Διανομών), δ) στην παρακολούθηση της κίνησης εφοδίων στις αποθήκες και στην τήρηση των σχετικών βιβλίων, στον έλεγχο απολογισμών, στην τήρηση λογαριασμών αρτοτροφοδοτήσεως, διανομής τροφίμων κ.λ.π., στην

21. ό.π., αρ. 7 § 1. Η αλλαγή στο Ε' Διαμέρισμα ανακοινώνεται με το έγγραφο Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.-Δ./1948/φ. 3/2, «Περιφερειακή Υπηρεσία Εφοδιασμού-Διανομών Ε' Διαμερίσματος-Τμήμα Γραμματείας προς Γενική Επιθεώρηση», 30 Δεκεμβρίου 1948, αρ. πρωτ. 86352/01/9398.

22. Α.Ν. 786/23-9-1948, αρ. 10.

23. ό.π., αρ. 11.

24. ό.π., αρ. 12.

25. ό.π., αρ. 14-16.

26. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1949-51/φ. 54/1, «Κανονισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας» - απόφασις από Γ.Δ.Β.Ε. - Γραφείο Υπουργού», χχ., αρ. πρωτ. 10717.

έκδοση διατακτικών, στην τήρηση μισθολογικών μητρώων κ.λ.π.²⁷.

Στη συνέχεια ακολουθούσαν διατάξεις σχετικές με τους υπαλλήλους, οι οποίοι στην νεοϊδρυθείσα Υπηρεσία έφταναν, αρχικά τουλάχιστον, τους 204²⁸. (Οπωσδήποτε είναι χαρακτηριστική η διαφορά στο δυναμικό μεταξύ Ε' και Β' Διαμερίσματος).

Τέλος, με απόφαση της 15-12-1948 εκοινοποιείτο η συγκρότηση της «Επιτροπής Ελλειμμάτων και Αλλοιωμένων». Καθοριζόταν η σύστασή της (πενταμελής ή τετραμελής), η έδρα της (τα υποκαταστήματα της Α.Τ.Ε.) και οι αρμοδιότητές της, δηλαδή α) ο έλεγχος πιθανών ελλειμμάτων για τα εφόδια εκ του εξωτερικού και η δικαιολόγησή τους ή ο καταλογισμός ευθυνών σε περίπτωση διαπίστωσής τους, β) η σύνταξη πρακτικού πραγματογνωμοσύνης σε περίπτωση που διαπιστωνόταν η ύπαρξη αλλοιωμένων εφοδίων, σχετική γνωμοδότηση περί των αιτιών και απόφαση περί εκποίησης ή καταστροφής τους²⁹.

Δυστυχώς, μέσα στο έγγραφο υλικό του αρχείου δεν βρέθηκε φάκελλος σχετικός με την κατάργηση της Υπηρεσίας Εφοδιασμού —πιθανότατα κάποιες πληροφορίες θα μπορούσαν να αντληθούν από μια ενδελεχή εξέταση των εγγράφων της όψιμης φάσης της Υπηρεσίας που βρίσκονται σε διάφορους θεματικά φακέλλους. Μπορεί να θεωρηθεί πάντως πάρα πολύ πιθανή η κατάργηση της Υπηρεσίας μέσα στο διάστημα 1954-1955 και η υπαγωγή των αρμοδιοτήτων αλλά και του προσωπικού της στην Υπηρεσία Εμπορίου Θεσσαλονίκης, υπηρεσία η οποία υπήρξε τελικός κάτοχος και δότης του εν λόγω αρχείου.

III. Περὶ τῆς ιστορικής αξίας του αρχείου

Η στενή θεματική και χρονολογική συνάφεια των αρχείων Α.Υ.Ε.Μ. και Α.Υ.Ε.Δ. φανερώνει και την περίπου ομότιμη αξία τους. Όπως προαναφέρθηκε, το Α.Υ.Ε.Δ. αποτελεί θεματικά και χρονολογικά συνέχεια εκείνου της Α.Υ.Ε.Μ. και μαζί συμπληρώνουν ένα αρκετά εκτεταμένο ποσό πληροφοριών που καλύπτει την περίοδο 1942-1954. Οι πληροφορίες αυτές αφορούν σε ζητήματα εισαγωγής και διάθεσης εφοδίων στην περιοχή Θεσσαλονίκης αφ' ενός και Κεντροδυτικής Μακεδονίας αφ' ετέρου, στη χορήγηση δελτίων για παροχή τροφίμων, ιματισμού, υπόδησης και ειδών πρώτης ανάγκης γενικότερα, στην διενέργεια αγορανομικού ελέγχου και κατάρτιση αγορανομικών διατάξεων, στην επίβλεψη των αναπήρων, των θυμάτων πολέμου και των «ανταρτοπλήκτων», στην επίβλεψη πάνω σε αλευρομύλους, κυλινδρομύλους και γενικά βιομηχανίες που συνδέονται με την αρτοδότηση, στην μέριμνα γενικά για αρτεργατικά ζητήματα, για τις μεταφορές εφοδίων, τον έλεγχο ποιότητας, τη συνεργασία με τα επιλιμένα κέντρα. Η έρευνα βέβαια των ζητημάτων που σχετίζονται με τον επισιτισμό αυτής της περιόδου (1945-1954) θα πρέπει να λάβει υπόψη της και την δράση του Ερυθρού Σταυ-

27. ό.π.

28. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./1948/φ. 3/2, «Περιφερειακή Υπηρεσία Εφοδιασμού - Διανομών Ε' Διαμερίσματος - Τμήμα Γραμματείας προς Α.Τ.Ε. (Θεσσαλονίκης), 18 Νοεμβρίου 1948, αρ. πρωτ. 75896/01/8207.

29. Ι.Α.Μ./Α.Υ.Ε.Δ./φ. 3/2 «Επιτροπή Γενικών Διανομών Ε' Διαμερίσματος - Υπηρεσία Εφοδιασμού - Τμήμα Γραμματείας - απόφασις», 15 Δεκεμβρίου 1948, αρ. πρωτ. 83922/01/9051.

ρού, πολύ δε περισσότερο την παρουσία και την εκτεταμένη δραστηριότητα της ΟΥΝ-ΡΑ, η οποία άλλωστε βρισκόταν σε άμεση συνεργασία με την Υπηρεσία που μας ενδιαφέρει. Πέραν αυτών, σημαντικές πληροφορίες ιστορικής αξίας μπορούν να προσφέρουν και έγγραφα που σχετίζονται με την διοικητική οργάνωση, διάρθρωση και λειτουργία της υπηρεσίας και γενικότερα με τα προβλήματα γραφειοκρατικής υφής, από την άποψη, τουλάχιστον, ότι η ύπαρξη τόσο της Υπηρεσίας αυτής, όσο και των υπολοίπων ομοίων της στον υπόλοιπο Ελλαδικό χώρο, αποτελεί γεγονός προς αξιολόγηση, μια και το ζήτημα του επισιτισμού κατά την περίοδο που εξετάζουμε αποτελεί μείζονος μάλλον σημασίας ιστορικό θέμα.

Θεματικός Κατάλογος

Ε' Διαμέρισμα

Περιλαμβάνει φακέλλους και υποφακέλλους διαφόρων επιμέρους τμημάτων της Υπηρεσίας που αναφέρονται στα έτη 1945-1948. Σε κάποιες, περιορισμένες, περιπτώσεις εμφανίζονται και λίγα έγγραφα του 1949.

φάκελλος-υποφάκελλος

τμήματα - χρονολογία

φ. 1/1- 4/2	: Διοικητικό (1945-48)
φ. 5/1- 5/5	: Συντονισμού και Επιθεωρήσεως (1945-49)
φ. 6/1- 6/2	: Τμήμα ειδικών βοηθημάτων (1945-47)
φ. 6/3- 7/4	: Τμήμα Προσωπικού (1945-47)
φ. 8/1- 8/2	: Υπηρεσία ελέγχου (1946-47)
φ. 8/3- 9	: Τμήμα Γενικών Διανομών Ιματισμού (1946-48)
φ. 10/1-10/3	: Δελτίων Ιματισμού - Περιφερειακών Γραφείων (1946)
φ. 11/1-12/5	: Γραφείο Διανομής Δωρεάν Ιματισμού (1945-48)
φ. 13 -17/4	: Διανομών Επαρχιών/Διανομών (1945-49)
φ. 18/1	: Τμήμα Ιδρυμάτων (1946-47)
φ. 18/2-18/3	: Γνωμοδοτική Επιτροπή Διανομών (1946-48)
φ. 19/1-19/3	: Υπηρεσία Αναπήρων ή Θυμάτων Πολέμου (1946-47)
φ. 19/4-19/5	: Επιτροπές Προμηθειών - Διανομών (1945)
φ. 19/6-21/2	: Οικονομική Υπηρεσία/Λογιστήριο-Ελεγκτήριο (1945)
φ. 22/1-22/4	: Βιομηχανίας (1945-48)
φ. 23/1-23/2	: Τμήμα Νομικών Γνωμοδοτήσεων (1946-47)
φ. 23/3	: Τεχνική Διεύθυνση (1945)
φ. 23/4	: Τμήμα Αποθηκών (1945-46)
φ. 24/1-24/2	: Τμήμα Ελέγχου Διανομής και Δελτίων (1946-49)
φ. 24/3-24/4	: Κινήσεις Εφοδίων (1946-48)
φ. 25/1	: Δ/ση 'Αρτου/Υπηρ. Ελέγχου και Παρακολούθησεως
φ. 25/2	: Επιτροπή Διατιμήσεων και Ειδών Συσκευασίας (1948)
φ. 25/3-26/3	: Αγορανομικές διατάξεις (1940-49)
φ. 27/1-30/24	: ΚΕΔ Επαρχιών (1945-47)
φ. 31 -32/3	: Διάφορα περιεχόμενα (1945-48).

Β' Διαμέρισμα

Περιλαμβάνει φακέλλους και υποφακέλλους των τμημάτων της νέας υπηρεσίας που αναφέρονται κατά βάση στα έτη 1948-1954. Σε κάποιες περιπτώσεις περιλαμβάνονται λίγα έγγραφα προγενεστέρων ετών.

<i>φάκελλος-υποφάκελλος</i>	<i>τμήματα - χρονολογίες</i>
φ. 33/1-35/3	: Γραφείο Δ/ντού - Τμήμα Ελέγχου και Επιθεωρήσεως Γραμματεία (1949-1951)
φ. 35/4-36/2	: Δ/νση Διανομών - Τμήμα Δελτίων (1948-1952)
φ. 36/3-36/4	: Λογιστήριο - Δελτία Διανομών (1946-1952)
φ. 37/1-37/3	: Τμήμα Διανομών (Δ) (1950-1952)
φ. 38 -42	: Δελτίων Διανομών - Διανομών Τροφίμων (1948-1952)
φ. 43/1-44/1	: Τμήμα Οικονομικών - Λογιστήριο και Ελεγκτήριο (1945-1952)
φ. 44/2	: Τμήμα 6/5 (1948-49)
φ. 45/1-46/2	: Δημόσιος Επόπτης (1951-1954)
φ. 47/1-47/2	: Αγορανομικές διατάξεις (1948-49)
φ. 48/1-54/3	: ΚΕΔ Επαρχιών (1945-1952).

Λοιπές κατηγορίες

Στην ενότητα αυτή καταλογογραφούνται φακέλλοι που δεν έγινε δυνατό να ενταχθούν στο βασικό σώμα του αρχείου.

Εδώ υπάρχουν 16 φακέλλοι ποικίλου περιεχομένου με έγγραφο υλικό των ετών 1938-1956. Το γεγονός ότι οι φακέλλοι προέρχονται από ποικίλες υπηρεσίες θα πρέπει να μας κάνει να υποθέσουμε ότι στις περισσότερες τουλάχιστον περιπτώσεις αφορούν επιμέρους αρχεία που είχαν καταλήξει τελικά, όπως και το εν λόγω στην Υπηρεσία Εμπορίου και μάλλον εκ παραδρομής παραδόθηκαν μαζί με αυτό. Σε αρκετές περιπτώσεις πάντως (φάκελλοι ΟΥΝΡΑ, Διανομών Ιματισμού Υπαλλήλων, Επιτροπές Ελλειμμάτων και Αλλοιωμένων, Ερυθρού Σταυρού, Αποθηκών) μάλλον έχουμε υλικό που ανήκει στο αρχείο είτε ως εισερχόμενο από άλλες υπηρεσίες, είτε ως ανήκον σε αυτόνομα τμήματά της (περιπτώσεις Επιτροπής Ελλειμμάτων και Αποθηκών).

<i>φάκελλος-υποφάκελλος</i>	<i>τμήματα - χρονολογίες</i>
φ. 55/1-57/5	: Ζ' Κέντρο Διανομών (1946-1956)
φ. 58/1-62/3	: Υπουργείο Εφοδιασμού - Υπουργείο Εμπορίου (1945-53)
φ. 63/1-65	: Γ.Δ.Μ. - Ταμείο Λαϊκών αγορών (1938-1947)
φ. 66/1-66/2	: Νομαρχία Θεσσαλονίκης (1946-1956)
φ. 66/3-67	: ΟΥΝΡΑ (1945)
φ. 68/1	: Νομαρχία Ξάνθης (1948)
φ. 68/2	: Διανομών Ιματισμού Υπαλλήλων (1946)
φ. 68/3	: Επιτροπή Ελλειμμάτων και Αλλοιωμένων (1950-53)

φάκελλος-υποφάκελλος

τμήματα - χρονολογίες

- φ. 68/4 : ΕΔΒΕ - ΔΚΕΣ (1945)
 φ. 69/1-69/2 : Αποθήκες (1946)
 φ. 70 : Γραφείο Εφοδιασμού Ξάνθης (1945-1950).

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
 ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ

ΑΡΧΕΙΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ (Γ.Δ.Β.Ε.)

Το Αρχείο της Γ.Δ.Β.Ε. εισήχθη στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.) στις 20.11.1963. Στο βιβλίο εισαγωγής του Ι.Α.Μ. η συλλογή έλαβε τον αύξοντα αριθμό 18/20.11.1963 και λανθασμένα χαρακτηρίστηκε ως αρχείο της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης (προφανώς επειδή παραλήφθηκε από την υπηρεσία αυτή). Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν σημειωθεί στο βιβλίο εισαγωγής η συλλογή περιελάμβανε 260 συνολικά φακέλους με έγγραφα των ετών 1945-1957 (από την ταξινομήση προέκυψε ότι μικρός αριθμός εγγράφων αναφέρεται στα έτη 1938, 1941 και 1944). Ας σημειωθεί ότι στη σχετική υπηρεσιακή αλληλογραφία μεταξύ της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης, των Γενικών Αρχείων του Κράτους και του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας, έχει κατατεθεί στο σχετικό φάκελο εισαγωγής στο Ι.Α.Μ. — αναφέρεται η παράδοση 273 (ή 273;) φακέλων, ενώ τελικά ο συνολικός αριθμός των ταξινομημένων φακέλων είναι 255. Η εκκαθάριση του αρχειακού υλικού έχει διενεργηθεί από την Εφορευτική Επιτροπή του Ι.Α.Μ., η οποία εξουσιοδοτήθηκε από τα Γ.Α.Κ. με την υπ' αριθμό 198/26.9.1963 συνεδρία. Η Εφορευτική Επιτροπή του Ι.Α.Μ. πρότεινε την παραλαβή εκείνων μόνο των φακέλων που έκρινε ότι παρουσίαζαν ιστορικό ενδιαφέρον, ενώ οι υπόλοιποι φάκελοι πολτοποιήθηκαν.

Έχει πάντως διασωθεί στη σχετική υπηρεσιακή αλληλογραφία ολόκληρος ο κατάλογος των περιεχομένων του αρχειακού υλικού (κατεστραμμένου και μη) όπου σημειώνεται ο υπηρεσιακός κωδικός του φακέλου και το περιεχόμενό του αναλυτικά. Από τη μελέτη του καταλόγου διαπιστώνεται ότι στο καταστραφέν υλικό εμπεριείχονταν στοιχεία που ενδεχομένως θα κρίνονταν σήμερα ως έχοντα ιστορική αξία.

Μέρος της ταξινομήσης, που ξεκίνησε την άνοιξη του 1988, διενεργήθηκε από τη Δύμνα Ιορδανίδου· η ταξινομήση ολοκληρώθηκε από τη γράφουσα το καλοκαίρι του 1989.

Η κατάταξη του αρχειακού υλικού έγινε θεματικά σε 255 συνολικά φακέλους, ενώ ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στη διατήρηση του αρχειακού δεσμού της υπηρεσίας. Έτσι κάθε κωδικός (π.χ. Α/4, Δ/55) αντιστοιχεί σε μια συγκεκριμένη νοηματική ενότητα (λογοκρισία και εργατικά ζητήματα αντίστοιχα).

Η κατάσταση στην οποία βρέθηκαν τα έγγραφα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ικανο-